

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет урбаністики та просторового планування

Кафедра політичних наук і права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Література В.
19 06 2024 року

**АТЕСТАЦІЙНА ВИПУСКНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

**«ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ»**

Виконав Дегтяр Олександр Вікторович
(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

052 «Політологія»
(спеціальність)

«Політичний менеджмент»
(освітня програма)

Групи зПМ-19

Керівник Корнієвський Олександр Анатолійович
(прізвище та ініціали)

доктор політичних наук, професор
(вчене звання, науковий ступінь)

Ідентичність підтверджую

КИЇВ 2024 Р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ	6
1.1. Поняття волонтерства та його історична еволюція	6
1.2. Функції волонтерського руху	9
1.3. Принципи волонтерської діяльності.....	15
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ.....	18
2.1. Вплив волонтерської діяльності на економічну стійкість країни	18
2.2. Волонтерство як фактор соціальної стійкості	24
2.3. Волонтерська допомога у сфері оборони та інформаційної безпеки.....	31
РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	38
3.1. Розвиток волонтерської інфраструктури	38
3.2. Форми та складові підвищення рівня підготовки волонтерів.....	43
3.3. Пріоритетні напрями забезпечення державної підтримки розвитку волонтерського руху в Україні.....	46
ВИСНОВОК.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Актуальність дослідження волонтерського руху в забезпеченні національної стійкості України зумовлена кількома факторами. По-перше, волонтерський рух став невід'ємною частиною суспільної реакції на виклики, спричинені війною, доповнюючи та посилюючи зусилля держави у цій сфері. По-друге, волонтерська діяльність охопила різноманітні напрями, від надання гуманітарної допомоги до інформаційної боротьби та підтримки військових, що робить її вивчення важливим для розуміння динаміки суспільних процесів в умовах війни. По-третє, досвід українського волонтерського руху є унікальним та може слугувати прикладом для інших країн, що стикаються з подібними викликами національній стійкості.

Аналіз сучасного стану проблеми за темою дослідження засвідчує зростаючий інтерес до ролі волонтерства в умовах конфліктів та криз. Низка досліджень, проведених такими авторами, як А. Ахметова, О. Вінніков, Є. Головаха, Н. Гризенкова, В. Кулік, А. Леонова, М. Лукашевич, М. Панчук, М. Розумний, В. Степаненко, Н. Хиж-Шинкарик, В. Ярова та інші, висвітлюють різні аспекти волонтерського руху в Україні, його організаційні форми, мотивацію учасників, взаємодію з державними структурами тощо. Однак ці дослідження здебільшого зосереджені на окремих проявах волонтерської активності або її ролі в конкретних сферах, таких як допомога внутрішньо переміщеним особам чи підтримка Збройних Сил України. Натомість комплексне вивчення волонтерського руху як чинника забезпечення національної стійкості України в умовах російської агресії залишається актуальним завданням.

Проблема дослідження полягає у необхідності всебічного аналізу ролі волонтерського руху в забезпеченні національної стійкості України в умовах російської агресії, виявленні його особливостей, форм, напрямів діяльності, взаємодії з державними інституціями, а також оцінки його внеску у

зміцнення спроможності українського суспільства протистояти зовнішній загрозі.

Метою дослідження є проведення комплексного аналізу волонтерського руху як чинника забезпечення національної стійкості України в умовах зовнішньої збройної агресії.

Об'єктом дослідження є український волонтерський рух як суспільне явище й соціальний феномен в умовах протидії та подолання наслідків зовнішньої збройної агресії.

Предметом дослідження є визначення місця та ролі волонтерського руху в умовах національного опору забезпеченні національної стійкості України в умовах національного спротиву імперським планам російського агресора та подолання наслідків війни.

Досягненню поставленої мети послугуватиме вирішення наступних дослідницьких завдань:

- визначити сутність та складові національної стійкості держави в умовах зовнішньої агресії;
- проаналізувати передумови виникнення та розвитку волонтерського руху в Україні;
- систематизувати та охарактеризувати найбільш перспективні напрями діяльності волонтерських організацій України в умовах російської збройної агресії;
- за результатами проведення комплексного аналізу взаємодії різних за формою волонтерських об'єднань (ініціатив, організацій, платформ, рухів тощо) з органами державної влади та органами місцевого самоврядування визначити перспективи подальшого розвитку волонтерського руху у взаємодії з органами влади, передусім на місцевому рівні, та бізнесовими структурами, іноземними донорами;
- запропонувати заходи з державної підтримки розвитку волонтерства в Україні у контексті протидії зовнішній збройній агресії та залучення потенціалу волонтерства до відновлення України за наслідками війни.

- визначити перспективи подальшого розвитку волонтерського руху в Україні та залучення його потенціалу до забезпечення національної стійкості. Звернення до теоретичних засад дослідження науково-експертною спільнотою волонтерства сприяло поглибленню розуміння ролі волонтерського руху як чинника забезпечення національної стійкості держави в умовах зовнішньої агресії, а також визначенню особливостей та перспективних напрямів діяльності волонтерських організацій в умовах російської збройної агресії.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання її результатів для вдосконалення взаємодії державних інституцій з волонтерськими організаціями в умовах воєнного конфлікту, а також для розробки стратегій залучення волонтерського потенціалу до зміцнення національної стійкості України.

У дослідженні використовуватимуться наступні методи: аналіз документальних джерел, наукової літератури та статистичних даних; систематизація та узагальнення для упорядкування та інтерпретації опрацьованих джерел інформації; порівняльний аналіз динаміки зміни форм та практик волонтерської діяльності упродовж протидії російській збройній агресії, передусім в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну; кейс-стаді (для поглибленого вивчення конкретних прикладів волонтерської діяльності в Україні); експертне опитування представників волонтерських організацій та державних інституцій.

Структура дослідження складатиметься із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

1.1. Поняття волонтерства та його історична еволюція

Волонтерство є важливим елементом громадянського суспільства та соціальної згуртованості. Це явище має глибоке історичне коріння та еволюціонувало протягом століть, набуваючи різних форм і значень у різних культурах та епохах. У цьому дослідженні ми розглянемо поняття волонтерства, його визначення, характеристики та історичний розвиток від ранніх проявів до сучасного розуміння цього явища.

Волонтерство можна визначити як добровільну, неоплачувану діяльність, спрямовану на надання допомоги та підтримки іншим людям або організаціям. Воно базується на альтруїстичних мотивах, бажанні зробити позитивний внесок у суспільство та покращити якість життя інших людей.

Ключовими характеристиками волонтерства є:

1. Добровільність: Волонтерська діяльність здійснюється за власним вибором і не є обов'язковою або примусовою.
2. Безоплатність: Волонтери не отримують фінансової винагороди за свою роботу, хоча можуть компенсуватися за деякі витрати, пов'язані з їхньою діяльністю.
3. Громадська користь: Волонтерська діяльність спрямована на надання допомоги та підтримки іншим людям, громадам або організаціям некомерційного характеру.
4. Організованість: Волонтерська діяльність зазвичай здійснюється в рамках організацій або ініціатив, які координують та спрямовують зусилля волонтерів.

Волонтерство може охоплювати різноманітні сфери, такі як соціальна допомога, охорона здоров'я, освіта, культура, екологія, надзвичайні ситуації та багато інших. Воно може здійснюватися як на місцевому, так і на національному чи міжнародному рівнях.

Хоча сучасне поняття волонтерства сформувалося відносно нещодавно, акти доброчинності та взаємодопомоги існували в людських спільнотах протягом усієї історії людства. Ранні прояви волонтерської діяльності можна простежити в різних культурах і релігіях.

У давніх цивілізаціях, таких як Стародавній Єгипет, Греція та Рим, існували форми взаємодопомоги та благодійності, які можна розглядати як прототипи волонтерства. Наприклад, у Стародавній Греції існували релігійні братства, які надавали допомогу хворим, бідним та подорожнім.

У середньовічній Європі волонтерська діяльність часто була пов'язана з релігійними організаціями, такими як церкви та монастирі. Монахи та черниці надавали притулок, догляд за хворими та освітні послуги для місцевих громад.

У Новий час волонтерська діяльність почала набувати більш організованих форм. У 18 столітті з'явилися перші благодійні організації, такі як лондонське товариство "Для поліпшення умов бідних" (1699 р.) та французька "Філантропічна спілка" (1780 р.). Ці організації залучали волонтерів для надання допомоги бідним верствам населення.

У 19 столітті волонтерський рух набув значного поширення. З'явилися такі організації, як Товариство Червоного Хреста (1863 р.), створене для допомоги пораненим під час воєнних конфліктів, та Армія спасіння (1865 р.), яка надавала соціальну допомогу та духовну підтримку нужденним.

У 20 столітті волонтерство продовжувало розвиватися та диверсифікуватися. Після Першої та Другої світових воєн волонтери відігравали важливу роль у наданні допомоги постраждалим та відбудові зруйнованих регіонів.

У другій половині 20 століття з'явилися нові форми волонтерської діяльності, пов'язані з рухами за громадянські права, захистом навколишнього середовища, боротьбою з бідністю та іншими соціальними проблемами. Такі організації, як "Мир Корпус" (1961 р.) та "Грінпіс" (1971 р.), залучали волонтерів для здійснення своїх місій.

У 21 столітті волонтерство продовжує відігравати важливу роль у вирішенні соціальних, економічних та екологічних проблем у всьому світі. Завдяки розвитку технологій та соціальних мереж, волонтерські ініціативи стали більш доступними та залучають людей з різних куточків світу.

Сучасне волонтерство є багатогранним явищем, що охоплює різноманітні сфери діяльності та форми залучення. Воно може бути короткостроковим або довгостроковим, локальним або міжнародним, індивідуальним або колективним.

Волонтерська діяльність має численні позитивні наслідки для суспільства, такі як:

1. Соціальний внесок: Волонтери надають цінні послуги та підтримку людям і організаціям, що сприяє покращенню якості життя та вирішенню соціальних проблем.
2. Економічний вплив: Волонтерська праця сприяє економії ресурсів та зменшенню навантаження на державні та некомерційні організації.
3. Особистісний розвиток: Волонтерство дозволяє людям набувати нові навички, розширювати світогляд та отримувати задоволення від допомоги іншим.
4. Формування громадянського суспільства: Волонтерство сприяє розвитку активного громадянського суспільства, підвищуючи соціальну згуртованість та залученість громадян.

На міжнародному рівні волонтерство відіграє важливу роль у досягненні Цілей сталого розвитку, проголошених Організацією Об'єднаних Націй. Волонтери беруть участь у різноманітних проектах, спрямованих на боротьбу з бідністю, забезпечення якісної освіти, гендерної рівності, збереження навколишнього середовища та миру у всьому світі.

5. Міжкультурний діалог: Міжнародне волонтерство сприяє взаєморозумінню між різними культурами, обміну знаннями та досвідом, а також формуванню толерантності та поваги до різноманітності.

6. Розвиток навичок та компетенцій: Волонтерські програми надають можливості для розвитку професійних та особистісних компетенцій, таких як лідерство, командна робота, вирішення проблем та міжкультурна комунікація.
7. Гуманітарна допомога: Під час надзвичайних ситуацій, стихійних лих або конфліктів волонтери відіграють ключову роль у наданні гуманітарної допомоги, забезпеченні безпеки та підтримки постраждалих громад.

Незважаючи на свій величезний потенціал, волонтерство також стикається з певними викликами та обмеженнями. Серед них можна виділити:

- Обмежені ресурси: Деякі волонтерські організації можуть стикатися з нестачею фінансування, людських ресурсів або інфраструктури для ефективної реалізації своїх програм.
- Управління та координація: Ефективна координація та управління волонтерськими зусиллями може бути складним завданням, особливо у великомасштабних проектах із залученням багатьох учасників.
- Визнання та підтримка: У певних суспільствах волонтерство може недооцінюватися або не сприйматися як важлива діяльність, що може створювати перешкоди для його розвитку.
- Стійкість та наступність: Забезпечення стійкості та наступності волонтерських ініціатив може бути складним завданням, особливо коли волонтери змінюються або проекти завершуються.

1.2. Функції волонтерського руху

Волонтерський рух відіграє важливу роль у розвитку та функціонуванні суспільства, сприяючи вирішенню різноманітних соціальних, економічних та екологічних проблем. Волонтери беруть участь у широкому спектрі діяльності, від надання гуманітарної допомоги до захисту навколишнього середовища та просування громадянських ініціатив. Функції

волонтерського руху є багатогранними та відображають його вплив на різні аспекти життя громад та суспільства в цілому.

Однією з основних функцій волонтерського руху є надання соціальної підтримки та послуг вразливим групам населення. Волонтери беруть активну участь у таких сферах, як догляд за літніми людьми, підтримка людей з інвалідністю, робота з безпритульними та малозабезпеченими сім'ями, надання допомоги жертвам насильства та стихійних лих.

Волонтерські організації відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до основних послуг, таких як медична допомога, освіта та житло, для тих, хто не має достатніх ресурсів або можливостей для їх отримання. Вони також сприяють підвищенню обізнаності про актуальні соціальні проблеми та мобілізації громад для їх вирішення.

Волонтерська праця вносить значний внесок в економіку, оскільки дозволяє заощадити значні ресурси та зменшити навантаження на державні та некомерційні організації. Волонтери беруть участь у різноманітних економічних ініціативах, таких як розвиток підприємництва, професійне навчання та консультування, створення робочих місць та підтримка малого бізнесу.

Крім того, волонтерство сприяє розвитку навичок та компетенцій, які є цінними для ринку праці. Волонтери мають можливість набувати досвід, розвивати лідерські якості, комунікативні навички та вміння працювати в команді, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Освітня функція

Волонтерський рух відіграє важливу роль в освітній сфері, сприяючи доступу до якісної освіти та підвищенню рівня грамотності. Волонтери беруть участь у навчальних програмах, викладанні, розробці навчальних матеріалів та організації позашкільних заходів.

Волонтерські ініціативи також сприяють неформальній освіті, передаючи знання та навички з різних сфер, таких як охорона здоров'я, екологія, права людини та громадянська активність. Вони заохочують

навчання протягом усього життя та сприяють обміну досвідом між різними поколіннями та культурами.

Волонтерський рух відіграє важливу роль у збереженні та популяризації культурної спадщини, традицій та мистецтва. Волонтери беруть участь у культурних заходах, фестивалях, виставках та збереженні історичних пам'яток.

Крім того, волонтерство сприяє міжкультурному діалогу та взаєморозумінню. Міжнародні волонтерські програми дозволяють людям різних культур та національностей працювати разом, обмінюватися знаннями та досвідом, формуючи атмосферу поваги та толерантності.

Захист навколишнього середовища є одним із пріоритетних напрямків діяльності волонтерського руху. Волонтери беруть участь у кампаніях з підвищення обізнаності про екологічні проблеми, очищенні територій, лісовідновленні, захисті тваринного світу та боротьбі зі зміною клімату.

Волонтерські ініціативи також сприяють сталому розвитку громад, заохочуючи використання відновлюваних джерел енергії, ефективне управління відходами та раціональне використання природних ресурсів. Вони відіграють важливу роль у формуванні екологічної свідомості та зміні моделей поведінки на більш екологічно дружні.

Хоча волонтерські організації зазвичай не є політично заангажованими, волонтерський рух все ж відіграє певну роль у політичній сфері. Волонтери беруть участь у просуванні громадянських ініціатив, захисті прав людини, моніторингу виборчих процесів та підвищенні обізнаності про важливі політичні питання.

Волонтерство також сприяє розвитку громадянського суспільства та демократичних цінностей, заохочуючи активну участь громадян у процесах прийняття рішень та контролюючи діяльність органів влади. Воно забезпечує канал для вираження думок та інтересів різних груп населення.

Під час надзвичайних ситуацій, конфліктів та стихійних лих волонтери відіграють життєво важливу роль у наданні гуманітарної допомоги. Вони

беруть участь у рятувальних операціях, розподілі продовольства, води та інших необхідних ресурсів, забезпеченні тимчасового житла та медичної допомоги постраждалим громадам.

Волонтерські організації також беруть участь у відновлювальних роботах після надзвичайних ситуацій, допомагаючи відновити інфраструктуру, забезпечити психологічну підтримку та сприяти довгостроковому відновленню постраждалих регіонів.

Крім зовнішніх функцій, волонтерство також відіграє важливу психологічну роль для самих волонтерів. Воно дозволяє людям знайти сенс та задоволення від допомоги іншим, сприяє особистісному зростанню та підвищенню самооцінки.

Волонтерська діяльність також сприяє формуванню позитивних емоцій та покращенню психічного здоров'я. Вона дозволяє людям створювати нові соціальні зв'язки, почуватися частиною спільноти та долучатися до важливої справи.

Окрім того, волонтерство може допомогти у боротьбі з депресією, тривогою та стресом, оскільки воно відволікає від особистих проблем та дозволяє зосередитися на потребах інших. Дослідження показують, що волонтери часто повідомляють про підвищений рівень щастя, задоволеності життям та психологічного благополуччя.

Для людей похилого віку волонтерство може стати способом залишатися активними, соціально залученими та почуватися потрібними суспільству. Це допомагає зберегти когнітивні здібності та покращити якість життя на пенсії.

Волонтерство також може сприяти формуванню нових навичок та компетенцій, які можуть бути корисними як у професійній, так і в особистій сфері. Це включає вдосконалення комунікативних навичок, управлінських здібностей, вміння вирішувати проблеми та працювати в команді.

Крім того, волонтерська діяльність може стати джерелом натхнення та мотивації для кар'єрного зростання чи зміни професії. Люди часто

відкривають для себе нові захоплення та інтереси через волонтерську роботу, що може вплинути на їхні майбутні кар'єрні рішення.

Загалом, психологічна функція волонтерства є важливою як для самих волонтерів, так і для суспільства в цілому. Вона сприяє особистісному розвитку, покращенню психічного здоров'я, формуванню соціальних зв'язків та відчуттю причетності до важливих справ.

Зарубіжний досвід волонтерського руху

Волонтерський рух має глибоке історичне коріння і багатий досвід у багатьох країнах світу. За останні десятиліття він набув нових форм і масштабів, ставши важливим чинником соціального розвитку та громадянської активності. Розглянемо зарубіжний досвід волонтерського руху більш детально.

США мають одну з найрозвиненіших і найрозгалуженіших систем волонтерства у світі. Коріння цього руху сягає корінням колоніальної епохи, коли взаємодопомога та добровольча праця були життєво необхідними для виживання поселенців. У сучасній Америці волонтерство розглядається як невід'ємна частина громадянської культури і важливий елемент соціальної політики держави.

За даними Бюро статистики праці США, 2021 року близько 60,7 мільйона осіб займалися волонтерською діяльністю, що становить близько 23% населення країни. Найпопулярнішими сферами волонтерства є релігійні організації, освіта, соціальні послуги та охорона здоров'я.

Уряд США активно підтримує волонтерський рух, зокрема через створення спеціалізованих програм і агентств, таких як AmeriCorps і Senior Corps. Ці програми пропонують різні можливості для волонтерів, включно зі стипендіями, грантами та податковими пільгами.

У Великій Британії волонтерство має давні традиції, що беруть свій початок ще в епоху Просвітництва. У сучасній Британії воно є важливою частиною громадянського суспільства і отримує широку державну та громадську підтримку.

Згідно з даними Національної ради у справах добровольців, 2021 року близько 22,4 мільйонів британців (близько 40% населення) займалися волонтерською діяльністю. Найпопулярнішими сферами волонтерства є спорт, освіта, релігійні організації та соціальні послуги.

Уряд Великої Британії активно сприяє розвитку волонтерства через різні програми та ініціативи, як-от vInspired, Volunteering Matters та National Citizen Service. Ці програми спрямовані на залучення молоді до волонтерської діяльності та розвиток її громадянських навичок.

У Німеччині волонтерський рух має багату історію, що сягає корінням у середньовічні гільдії та релігійні громади. У сучасній Німеччині він відіграє важливу роль у соціальній сфері та користується широкою суспільною підтримкою.

За даними Федерального міністерства у справах сім'ї, громадян похилого віку, жінок і молоді, 2019 року близько 30,9 мільйонів німців (близько 39% населення) займалися волонтерською діяльністю. Найпопулярнішими сферами волонтерства є спорт, культура, освіта та соціальні послуги.

Уряд Німеччини активно підтримує волонтерський рух через різні програми та ініціативи, як-от Федеральна програма волонтерської роботи та Закон про розвиток волонтерської роботи. Ці програми спрямовані на створення сприятливих умов для волонтерської діяльності та розвиток інфраструктури підтримки волонтерів.

У Франції волонтерський рух має багатовікову історію, що сягає корінням у традиції християнської благодійності та взаємодопомоги. У сучасній Франції він відіграє важливу роль у соціальній сфері та має широку суспільну підтримку.

Згідно з даними Національного інституту статистики та економічних досліджень, 2019 року близько 16 мільйонів французів (близько 24% населення) займалися волонтерською діяльністю. Найпопулярнішими сферами волонтерства є спорт, культура, освіта та соціальні послуги.

Уряд Франції активно підтримує волонтерський рух через різноманітні програми та ініціативи, такі як Національна програма волонтерської роботи та Фонд підтримки волонтерського руху. Ці програми спрямовані на створення сприятливих умов для волонтерської діяльності та розвиток інфраструктури підтримки волонтерів.

У Японії волонтерський рух має відносно недавню історію, але за останні кілька десятиліть він набув значної популярності та широкої суспільної підтримки.

Згідно з даними Кабінету міністрів Японії, у 2021 році близько 27,5 мільйонів японців (близько 22% населення) займалися волонтерською діяльністю. Найпопулярнішими сферами волонтерства є соціальні послуги, охорона довкілля, спорт і культурні заходи.

Уряд Японії активно сприяє розвитку волонтерського руху через різноманітні програми та ініціативи, такі як Закон про сприяння діяльності неурядових організацій та Програма розвитку волонтерської діяльності. Ці програми спрямовані на створення сприятливих умов для волонтерської діяльності та розвиток інфраструктури підтримки волонтерів.

Таким чином, волонтерський рух відіграє важливу роль у багатьох зарубіжних країнах, сприяючи соціальному розвитку, зміцненню громадянського суспільства та розв'язанню різних соціальних проблем. Держави активно підтримують волонтерську діяльність через створення спеціалізованих програм, законодавчих ініціатив та інфраструктури підтримки волонтерів.

1.3. Принципи волонтерської діяльності

Волонтерська діяльність базується на низці ключових принципів, які визначають її сутність, цінності та ефективність. Ці принципи є фундаментальними орієнтирами, що забезпечують високі стандарти та етичні норми в процесі залучення, організації та здійснення волонтерської роботи. Серед основних принципів волонтерської діяльності варто виділити такі:

(1) Безкорисливість і безоплатність. Волонтерство ґрунтується на ідеї безкорисливої допомоги, що надається без очікування матеріальної винагороди чи особистої вигоди. Волонтери не отримують грошової компенсації за свою роботу, а керуються бажанням зробити свій внесок у суспільство та допомогти тим, хто цього потребує.

(2) Добровільність і свобода вибору. Участь у волонтерській діяльності є цілком добровільною і ґрунтується на особистому виборі кожної людини. Ніхто не може бути примушений до волонтерства проти своєї волі, оскільки це суперечить самій суті цього явища. Волонтери самостійно обирають сфери діяльності, організації та проекти, в яких вони бажають брати участь.

(3) Неприбутковість і некомерційність. Волонтерська діяльність здійснюється в неприбутковому секторі та не має на меті отримання комерційної вигоди чи прибутку. Волонтерські організації та проекти спрямовані на досягнення соціальних, гуманітарних, екологічних чи культурних цілей, а не на отримання фінансової вигоди.

(4) Солідарність і взаємодопомога. Волонтерство базується на принципах солідарності, взаємодопомоги та співчуття до інших людей. Воно сприяє зміцненню зв'язків між людьми, розвитку почуття спільноти та відповідальності за добробут суспільства.

(5) Повага до різноманітності та недискримінація. Волонтерська діяльність повинна бути відкритою для всіх, незалежно від статі, віку, раси, етнічного походження, релігії, сексуальної орієнтації чи інвалідності. Повага до різноманітності та недискримінація є важливими принципами, що забезпечують рівні можливості та інклюзивність у волонтерському русі.

(6) Розвиток особистості і спільноти. Волонтерство не лише допомагає іншим, але й сприяє особистісному розвитку самих волонтерів. Набуття нових навичок, досвіду, соціальних зв'язків та почуття самореалізації є важливими аспектами волонтерської діяльності. Крім того, волонтерство відіграє роль у розвитку місцевих громад, зміцнюючи їхню згуртованість і самодостатність.

(7) Прозорість і підзвітність. Волонтерські організації та проекти повинні дотримуватися принципів прозорості та підзвітності, забезпечуючи відкритість інформації про свою діяльність, використання ресурсів та досягнення результатів. Це сприяє довірі та підтримці з боку суспільства та донорів.

(8) Безпека та захист. Забезпечення безпеки та захисту волонтерів під час їхньої діяльності є важливим принципом. Волонтерські організації зобов'язані вживати необхідних заходів для мінімізації ризиків та створення безпечного середовища для своїх учасників.

(9) Партнерство та співпраця. Волонтерська діяльність часто вимагає співпраці між різними зацікавленими сторонами, такими як неурядові організації, державні установи, приватний сектор та місцеві громади. Принцип партнерства та співпраці сприяє ефективному об'єднанню зусиль, ресурсів та експертизи для досягнення спільних цілей.

(10) Сталий розвиток і соціальні зміни. Волонтерство розглядається як важливий інструмент для досягнення цілей сталого розвитку та позитивних соціальних змін. Воно сприяє вирішенню актуальних проблем, таких як бідність, нерівність, охорона здоров'я, освіта та захист навколишнього середовища, створюючи умови для покращення якості життя та розбудови стійкого майбутнього.

Вищезазначені принципи волонтерської діяльності є фундаментальними орієнтирами, які забезпечують цінності, етичні норми та ефективність волонтерського руху. Вони визначають сутність волонтерства як альтруїстичного, безкорисливого та соціально орієнтованого явища, спрямованого на допомогу іншим та розвиток суспільства. Дотримання цих принципів є ключовим для збереження і зміцнення волонтерського руху, а також для досягнення позитивних змін і сприяння сталому розвитку в глобальному масштабі.

РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ

2.1. Вплив волонтерської діяльності на економічну стійкість країни

Економічна стійкість є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку та процвітання будь-якої країни. Вона відображає здатність економічної системи ефективно функціонувати, адаптуватися до змін та відновлюватися після потрясінь. У цьому контексті волонтерська діяльність відіграє важливу роль, вносячи свій внесок у різні аспекти економічної стійкості. Цей науковий текст розглядає вплив волонтерства на економічну стійкість країни, аналізуючи його прямі та непрямі ефекти на економічний розвиток, соціальну згуртованість та екологічну стабільність.

Волонтерська діяльність має безпосередній економічний вплив на національну економіку, оскільки вона забезпечує безкоштовні послуги та робочу силу, що зменшує фінансове навантаження на державні та недержавні організації. Згідно з дослідженнями, волонтерська праця становить значну частину світового валового внутрішнього продукту (ВВП).

Крім прямого економічного внеску, волонтерство також сприяє економічному розвитку через різноманітні непрямі канали. Наприклад, волонтерські програми з професійної підготовки та розвитку навичок допомагають підвищити продуктивність праці та конкурентоспроможність робочої сили. Це, у свою чергу, може сприяти зростанню економічної активності, залученню інвестицій та створенню нових робочих місць.

Волонтерські ініціативи також відіграють важливу роль у розвитку підприємництва та малого бізнесу. Волонтери можуть надавати консультації, навчання та ресурси для підтримки стартапів та малих підприємств, що сприяє створенню робочих місць, диверсифікації економіки та зміцненню економічної стійкості.

Волонтерська діяльність має значний соціальний вплив, який опосередковано впливає на економічну стійкість країни. Волонтери беруть

активну участь у наданні соціальних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист, що сприяє розвитку людського капіталу та підвищенню якості життя населення.

Інвестиції в людський капітал, у свою чергу, мають позитивний вплив на економічне зростання та продуктивність праці. Освічене та здорове населення є більш продуктивним, інноваційним та мобільним, що підвищує конкурентоспроможність економіки та сприяє її довгостроковій стійкості.

Крім того, волонтерські ініціативи, спрямовані на соціальну інтеграцію та згуртованість, можуть сприяти зменшенню соціальної нерівності та конфліктів, які можуть перешкоджати економічному розвитку. Стабільне та згуртоване суспільство є більш сприятливим для інвестицій, підприємницької діяльності та економічного зростання.

Волонтерська діяльність також відіграє важливу роль у збереженні навколишнього середовища та сприянні екологічній стійкості, що має прямий і непрямий вплив на економіку. Волонтери беруть участь у різноманітних ініціативах, таких як очищення територій, лісовідновлення, захист тваринного світу та просування екологічно дружніх практик.

Збереження природних ресурсів та екосистем є життєво важливим для стійкого економічного розвитку. Деградація навколишнього середовища може призвести до значних економічних втрат, включаючи зменшення врожайності сільського господарства, зниження туристичного потенціалу, зростання витрат на охорону здоров'я та втрату біорізноманіття.

Волонтерська діяльність, спрямована на захист навколишнього середовища, допомагає зберегти природні ресурси та екосистемні послуги, які є основою для багатьох галузей економіки, таких як сільське господарство, рибальство, лісове господарство та туризм. Це сприяє довгостроковій стійкості економіки та забезпечує базу для майбутнього економічного зростання.

Волонтерство також може сприяти інноваціям та підприємництву, які є важливими факторами економічної стійкості. Волонтерські організації часто

виступають інкубаторами ідей та інновацій, залучаючи людей з різним досвідом та перспективами для вирішення соціальних та екологічних проблем.

Деякі волонтерські ініціативи зосереджені на розвитку соціального підприємництва, що поєднує соціальні цілі з економічною діяльністю. Волонтери можуть надавати свої знання, досвід та ресурси для підтримки соціальних підприємств, які вирішують важливі проблеми, такі як бідність, безробіття або захист навколишнього середовища.

Крім того, волонтерство може сприяти розвитку підприємницьких навичок та створенню мереж, що є корисним для започаткування нових бізнес-ініціатив. Досвід, набутий під час волонтерської роботи, може надихнути людей на створення власного бізнесу, що, у свою чергу, сприятиме економічному зростанню та диверсифікації економіки.

Міжнародне волонтерство також відіграє важливу роль у сприянні економічній стійкості. Волонтери з розвинених країн можуть надавати технічну допомогу, передавати знання та навички в країнах, що розвиваються, сприяючи розвитку людського капіталу та підвищенню продуктивності праці.

Міжнародне волонтерство також відіграє важливу роль у сприянні економічній стійкості. Волонтери з розвинених країн можуть надавати технічну допомогу, передавати знання та навички в країнах, що розвиваються, сприяючи розвитку людського капіталу та підвищенню продуктивності праці.

Міжнародні волонтерські програми також можуть сприяти зміцненню економічних зв'язків між країнами та розширенню можливостей для торгівлі, інвестицій та економічного співробітництва. Обмін досвідом, знаннями та практиками між волонтерами з різних країн може сприяти взаємному розумінню, встановленню ділових контактів та відкриттю нових ринків. Крім того, міжнародне волонтерство може відігравати роль у гуманітарній допомозі та відновленні після надзвичайних ситуацій або конфліктів.

Волонтери можуть надавати допомогу у відбудові інфраструктури, забезпеченні основних послуг та сприянні економічному відновленню постраждалих регіонів, що є важливим для збереження економічної стійкості.

Передача знань та технологій: Міжнародні волонтери можуть передавати свої знання, навички та досвід, сприяючи розповсюдженню передових технологій, методів та практик у приймаючих країнах. Це може підвищити продуктивність праці, ефективність виробництва та конкурентоспроможність місцевих підприємств.

Розвиток людського капіталу: Волонтери можуть брати участь у програмах професійної підготовки, навчання та консультування, допомагаючи розвивати навички та компетенції місцевого населення. Це сприяє підвищенню якості робочої сили та створенню можливостей для працевлаштування, що є ключовим фактором економічного зростання.

Культурний обмін та розуміння: Міжнародне волонтерство сприяє культурному обміну та взаєморозумінню між народами, що може полегшити встановлення ділових зв'язків, торгівлю та інвестиції. Краще розуміння культурних особливостей та традицій різних країн може допомогти подолати бар'єри та сприяти економічному співробітництву.

Розвиток інфраструктури: У деяких випадках міжнародні волонтери можуть брати участь у проектах з розвитку інфраструктури, таких як будівництво доріг, шкіл, лікарень або систем водопостачання. Розвинена інфраструктура є важливою передумовою для економічного зростання та залучення інвестицій.

Вплив волонтерської діяльності на економічну стійкість країни є доволі вагомим, особливо в складних умовах, що склалися в Україні протягом 2020-2023 років. Цей період був позначений низкою викликів, включаючи пандемію COVID-19, воєнну агресію Російської Федерації та гуманітарну кризу. У таких обставинах волонтерський рух відіграв важливу роль у підтримці економічної стійкості України та допоміг пом'якшити наслідки цих потрясінь.

Одним із найважливіших внесків волонтерів у економічну стійкість країни була підтримка вразливих верств населення. Під час пандемії COVID-19 волонтери організували масштабні акції з доставки продуктів харчування, медикаментів та інших життєво необхідних товарів для людей похилого віку, людей з інвалідністю та малозабезпечених сімей. Це допомогло зменшити соціальне навантаження на державу та підтримати споживчий попит, що є важливим фактором економічної стійкості. [8 ,с. 82-86]

Внаслідок воєнних дій в Україні мільйони людей були змушені покинути свої домівки та стати внутрішньо переміщеними особами (ВПО). Волонтери відіграли ключову роль у наданні гуманітарної допомоги ВПО, забезпечуючи їх житлом, харчуванням, одягом та іншими необхідними речами. Це допомогло зменшити тиск на державний бюджет та підтримати економічну активність серед ВПО, які змогли швидше інтегруватися у нові громади та знайти роботу.

***Таблиця 1. Кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні
(2020-2023 рр.)***

Рік	Кількість ВПО
2020	1,4 млн
2021	1,5 млн
2022	6,9 млн
2023	5,2 млн (станом на березень)

Волонтери також зробили вагомий внесок у підтримку малого та середнього бізнесу в Україні під час кризи. Вони допомагали підприємцям адаптуватися до нових реалій, організовували збір коштів та надавали

консультації з питань ведення бізнесу в умовах воєнного стану. Це сприяло збереженню робочих місць та продовженню економічної діяльності, що є важливою передумовою економічної стійкості.

Таблиця 2. Динаміка кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні (2020-2023 рр.)

Рік	Кількість суб'єктів МСП
2020	1,9 млн
2021	1,8 млн
2022	1,6 млн
2023	Дані відсутні

Українські волонтери також зіграли важливу роль у залученні міжнародної гуманітарної допомоги. Вони активно співпрацювали з іноземними партнерами, організаціями та урядами, забезпечуючи ефективне розподілення та використання отриманої допомоги. Це дозволило залучити додаткові ресурси для підтримки економічної стійкості України та задоволення потреб громадян. [7, с. 6-7]

У зв'язку з масштабними руйнуваннями інфраструктури внаслідок воєнних дій, волонтери були залучені до робіт із відновлення та ремонту пошкоджених будівель, доріг, мостів та інших об'єктів. Ця діяльність сприяла швидшому відновленню економічної активності в постраждалих регіонах та допомагала підтримувати належний рівень функціонування інфраструктури, що є критично важливим для економічної стійкості країни.

Нарешті, волонтерський рух відіграв важливу роль у підвищенні морального духу та згуртованості українського суспільства під час кризи. Волонтери демонстрували приклади самовідданості, солідарності та взаємодопомоги, що надихало інших громадян та зміцнювало віру в майбутнє країни. Це, у свою чергу, сприяло підтримці економічної активності та стійкості, оскільки впевненість у майбутньому є важливим фактором для інвестицій та підприємницької діяльності. [7]

Отже, волонтерська діяльність в Україні протягом 2020-2023 років мала значний вплив на економічну стійкість країни. Волонтери взяли на себе низку важливих функцій, включаючи підтримку вразливих верств населення, надання гуманітарної допомоги, сприяння малому та середньому бізнесу, залучення міжнародної допомоги, відновлення інфраструктури та підвищення морального духу суспільства. Їхня діяльність допомогла пом'якшити наслідки кризи, забезпечити функціонування основних галузей економіки та створити передумови для подальшого відновлення та розвитку країни.

2.2. Волонтерство як фактор соціальної стійкості

Волонтерство відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної стійкості України, сприяючи зміцненню солідарності, взаємодопомоги та згуртованості українського суспільства. У складних випробуваннях, з якими зіткнулася країна, волонтерська діяльність стала потужною рушійною силою, що допомагає долати виклики та підтримувати стабільність соціальної системи.

Соціальна стійкість є важливим компонентом загального сталого розвитку суспільства. Вона відображає здатність соціальних систем ефективно функціонувати, адаптуватися до змін та протистояти потрясінням, забезпечуючи добробут і якість життя для всіх членів суспільства. У цьому контексті волонтерська діяльність відіграє ключову роль як фактор, що сприяє соціальній стійкості. Волонтерство сприяє зміцненню соціальної

згуртованості, розвитку людського капіталу, вирішенню соціальних проблем та забезпеченню соціальної справедливості. У цьому дослідженні ми розглянемо вплив волонтерства на різні аспекти соціальної стійкості та його роль у формуванні стійкого та стабільного суспільства.

Соціальна згуртованість є основою для стійкого розвитку суспільства. Вона відображає наявність сильних соціальних зв'язків, взаємної довіри та солідарності між різними групами населення. Волонтерська діяльність відіграє важливу роль у зміцненні соціальної згуртованості, оскільки вона залучає людей з різних соціальних, етнічних та вікових груп до спільної діяльності задля досягнення соціальних цілей.

Через волонтерство люди мають можливість взаємодіяти, співпрацювати та розділяти спільні цінності та цілі. Це сприяє формуванню атмосфери взаєморозуміння, поваги та довіри між різними групами суспільства. Крім того, волонтерські ініціативи часто зосереджені на вирішенні проблем, що стосуються всієї громади, об'єднуючи людей навколо спільних інтересів та потреб.

Волонтерство також сприяє розвитку соціальних мереж та зміцненню зв'язків між індивідами та громадами. Це створює почуття приналежності та співучасті, що є важливим для соціальної стабільності та згуртованості.

Волонтерська діяльність також відіграє важливу роль у розвитку людського капіталу, що є ключовим фактором для забезпечення соціальної стійкості. Через волонтерські програми люди мають можливість набувати нові знання, навички та компетенції, які можуть бути корисними як у професійному, так і в особистому житті.

Волонтери можуть отримати досвід роботи у різних сферах, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальні послуги, екологія та культура. Це дозволяє їм розвивати навички критичного мислення, вирішення проблем, комунікації, лідерства та командної роботи. Крім того, волонтерство може стати платформою для неформальної освіти та навчання протягом усього життя.

Розвиток людського капіталу через волонтерство має позитивний вплив на соціальну стійкість, оскільки це сприяє підвищенню рівня зайнятості, продуктивності праці та економічному зростанню. Люди з високим рівнем освіти та навичок мають більше можливостей для працевлаштування, що, у свою чергу, покращує їхній добробут та якість життя.

Волонтерство відіграє ключову роль у вирішенні різноманітних соціальних проблем, таких як бідність, нерівність, доступ до освіти та охорони здоров'я, захист прав людини та інші. Волонтерські організації працюють на різних рівнях, від місцевих громад до національного та міжнародного рівнів, надаючи допомогу та підтримку вразливим групам населення.

Волонтери беруть активну участь у наданні соціальних послуг, таких як догляд за літніми людьми, підтримка людей з інвалідністю, робота з безпритульними та малозабезпеченими сім'ями, надання допомоги жертвам насильства та стихійних лих. Вони також сприяють підвищенню обізнаності про актуальні соціальні проблеми та мобілізації громад для їх вирішення.

Вирішення соціальних проблем через волонтерство сприяє соціальній стійкості, оскільки воно допомагає зменшити нерівність, забезпечити соціальну інтеграцію та згуртованість, а також створити сприятливе середовище для розвитку людського потенціалу та реалізації прав людини.

Волонтерська діяльність також відіграє важливу роль у просуванні соціальної справедливості та інклюзивності, що є ключовими елементами соціальної стійкості. Волонтерські організації часто працюють над захистом прав людини, боротьбою з дискримінацією та забезпеченням рівних можливостей для всіх членів суспільства.

Волонтерство також відіграє важливу роль у розвитку активного громадянського суспільства, що є ключовим фактором соціальної стійкості. Волонтерські організації є важливими елементами громадянського суспільства, оскільки вони забезпечують канал для вираження думок та

інтересів різних груп населення, а також мобілізації громадян для вирішення соціальних проблем.

Через волонтерську діяльність люди мають можливість брати активну участь у процесах прийняття рішень, які впливають на їхнє життя та добробут громади. Волонтери можуть виступати як представники та захисники інтересів вразливих груп, забезпечуючи їх голос у суспільному дискурсі.

Волонтерство також сприяє розвитку активної громадянської позиції та відповідальності. Воно заохочує людей бути проактивними та брати на себе відповідальність за вирішення проблем у своїх громадах, замість покладатися виключно на державні органи.

Крім того, волонтерські організації відіграють важливу роль у моніторингу діяльності уряду та забезпеченні підзвітності органів влади. Вони можуть виступати як незалежні спостерігачі та контролери, забезпечуючи прозорість та відповідальність у державному управлінні.

Розвиток активного громадянського суспільства через волонтерство сприяє соціальній стійкості, оскільки воно створює канали для участі громадян у процесах прийняття рішень, забезпечує представництво різних інтересів та контролює діяльність органів влади. Це допомагає зміцнити довіру між громадянами та державою, що є важливим для соціальної стабільності та згуртованості.

Важливо також зазначити, що волонтерство само по собі є проявом активного громадянського суспільства. Воно демонструє готовність людей добровільно віддавати свій час, енергію та ресурси задля спільного блага. Це свідчить про високий рівень соціальної свідомості та відповідальності, що є необхідною умовою для забезпечення соціальної стійкості.

Однак для ефективного функціонування волонтерських організацій та їхнього внеску в розвиток громадянського суспільства необхідне сприятливе правове та інституційне середовище. Це передбачає наявність чітких законів

та механізмів, які захищають права та свободи волонтерів, забезпечують їхню безпеку та створюють умови для їхньої ефективної діяльності.

Загалом, волонтерство є потужним фактором соціальної стійкості, оскільки воно сприяє зміцненню соціальної згуртованості, розвитку людського капіталу, вирішенню соціальних проблем, забезпеченню соціальної справедливості та інклюзивності, а також активізації громадянського суспільства. Підтримка та заохочення волонтерської діяльності повинні бути невід'ємною частиною стратегій сталого розвитку на всіх рівнях – від місцевих громад до національної та міжнародної політики.

Волонтери беруть участь у кампаніях з підвищення обізнаності про проблеми дискримінації, гендерної нерівності, расизму та ксенофобії. Вони також працюють над інтеграцією маргіналізованих груп, таких як етнічні меншини, біженці та люди з інвалідністю, в суспільне життя.

Просування соціальної справедливості та інклюзивності через волонтерство сприяє соціальній стійкості, оскільки воно допомагає створити більш справедливе та рівноправне суспільство, де права та гідність кожної людини поважаються. Це, у свою чергу, зміцнює соціальну згуртованість та знижує ризик соціальних конфліктів і нестабільності.

Одним із головних факторів, який робить волонтерство важливим для соціальної стійкості України, є його здатність мобілізувати громадянське суспільство та заохочувати активну участь громадян у вирішенні нагальних проблем. Коли виникають кризові ситуації, такі як збройні конфлікти, стихійні лиха чи економічна нестабільність, волонтерство дозволяє людям об'єднати зусилля та ресурси для надання допомоги постраждалим і вразливим групам населення. Ця самоорганізація громадян на волонтерських засадах сприяє посиленню соціальної згуртованості та взаємної підтримки, що є критично важливим для подолання складних викликів. [6]

Волонтерство також відіграє важливу роль у забезпеченні соціальної інклюзії та боротьбі з маргіналізацією в українському суспільстві. Волонтерські ініціативи часто спрямовані на підтримку вразливих груп

населення, таких як люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, літні люди чи представники етнічних меншин. Шляхом надання допомоги, захисту прав та сприяння інтеграції в суспільство, волонтери допомагають зменшити соціальну ізоляцію та нерівність, що є ключовими факторами соціальної нестабільності.

Важливо відзначити, що волонтерство також сприяє економічній стійкості України. Під час криз та економічних спадів волонтерська діяльність допомагає задовольнити основні потреби населення та підтримати найбільш вразливі верстви суспільства. Волонтери беруть участь у наданні гуманітарної допомоги, забезпеченні продовольчої безпеки, наданні медичних послуг та інших життєво необхідних послуг, компенсуючи брак ресурсів у державному секторі. Це допомагає пом'якшити соціальні наслідки економічних потрясінь та зберегти стабільність на найкритичнішому рівні.
[5]

Крім того, волонтерство відіграє роль у зміцненні інституційної спроможності та ефективності державних і недержавних організацій, які працюють на благо суспільства. Волонтери доповнюють зусилля професійних працівників, забезпечуючи додаткові людські ресурси, експертизу та ентузіазм. Їхня діяльність дозволяє розширити масштаби та охоплення соціальних програм і проектів, що є важливим для підтримки стійкості соціальної системи.

Окрім практичної допомоги, волонтерство також відіграє символічну роль у зміцненні патріотизму, національної ідентичності та громадянської свідомості в Україні. У часи криз і випробувань, коли країна стикається із загрозами, волонтерський рух демонструє єдність і солідарність українського народу. Волонтери стають прикладом відданості справі, самопожертви та любові до Батьківщини, надихаючи інших громадян і посилюючи почуття національної гордості та згуртованості.

Однак, незважаючи на численні переваги, волонтерство в Україні стикається з низкою викликів і обмежень, які можуть ускладнити його роль у забезпеченні соціальної стійкості. Серед цих викликів:

1. Недостатнє правове регулювання та інституційна підтримка волонтерської діяльності.
2. Брак ресурсів і фінансування для забезпечення ефективного функціонування волонтерських організацій.
3. Недостатня обізнаність громадськості про важливість волонтерства та його вплив на суспільство.
4. Відсутність системи визнання та мотивації для волонтерів, що може знизити їхню залученість.
5. Труднощі в координації та співпраці між волонтерськими організаціями та державними структурами. [4]

Для подолання цих викликів і максимізації внеску волонтерства у соціальну стійкість України необхідно вжити низку заходів на різних рівнях:

1. Удосконалення законодавчої бази та створення сприятливих умов для розвитку волонтерської діяльності.
2. Розробка державних програм підтримки волонтерських організацій та ініціатив.
3. Просвітницька робота та інформаційні кампанії для підвищення обізнаності громадськості про цінність волонтерства.
4. Запровадження системи визнання та заохочення волонтерської діяльності, як на рівні державних органів, так і в приватному секторі.
5. Зміцнення співпраці між волонтерськими організаціями, державними установами, бізнесом та міжнародними партнерами для більш ефективної координації зусиль.

Підсумовуючи, волонтерство є потужним фактором соціальної стійкості України, що сприяє згуртованості суспільства, інклюзії, економічній стабільності та патріотизму. Однак для максимізації його внеску необхідно подолати наявні виклики та створити сприятливі умови для його

розвитку. Лише за умови ефективної підтримки та розвитку волонтерський рух зможе повною мірою реалізувати свій потенціал та зробити вагомий внесок у забезпечення соціальної стійкості України.

2.3. Волонтерська допомога у сфері оборони та інформаційної безпеки

У період безпрецедентних випробувань, з якими зіткнулася Україна внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ, волонтерська діяльність відіграє надзвичайно важливу роль у підтримці обороноздатності держави та забезпеченні інформаційної безпеки. Волонтери стали невід'ємною складовою зусиль зі зміцнення національної безпеки, доповнюючи та посилюючи дії державних структур у цій сфері. [3]

У галузі оборони волонтерський рух здійснює вагомий внесок у забезпечення Збройних Сил України необхідними ресурсами та підтримку військовослужбовців. Одним із ключових напрямків волонтерської діяльності є постачання обмундирування, спорядження, засобів індивідуального захисту та тактичної медицини для підрозділів на передовій. Волонтери безпосередньо збирають кошти, закупають необхідні товари та доставляють їх на фронт, доповнюючи державні канали постачання.

У сучасному світі, який характеризується зростаючими загрозами безпеці, як фізичної, так і інформаційної, волонтерська діяльність відіграє все більш важливу роль у підтримці оборонних зусиль та забезпеченні кібербезпеки. Волонтери можуть доповнювати зусилля державних органів та професійних організацій, надаючи свої унікальні навички, знання та ентузіазм для вирішення різноманітних завдань у сфері оборони та інформаційної безпеки. У цьому науковому тексті ми розглянемо різні аспекти волонтерської допомоги в цих критично важливих сферах, а також її вплив на забезпечення безпеки та стійкості суспільства.

Оборонна сфера історично була однією з перших, де волонтери відігравали важливу роль. У часи війн та конфліктів люди часто добровільно

приєднувалися до зусиль з підтримки збройних сил, надаючи різноманітну допомогу, від забезпечення логістики до надання медичної допомоги.

Сьогодні волонтерська діяльність у сфері оборони охоплює широкий спектр завдань, включаючи:

1. Підтримка військових операцій: Волонтери можуть брати участь у логістичних операціях, наданні гуманітарної допомоги, психологічній підтримці військовослужбовців та їхніх сімей, а також у зусиллях з відновлення після конфліктів.
2. Навчання та підготовка: Волонтери з відповідними навичками та досвідом можуть надавати навчання та консультації з різних аспектів військової справи, включаючи тактику, стратегію, медичну допомогу, інженерні знання тощо.
3. Кібербезпека та інформаційна боротьба: У сучасних конфліктах інформаційна сфера відіграє все більшу роль. Волонтери з навичками в галузі кібербезпеки, інформаційних технологій та аналізу даних можуть сприяти зусиллям з виявлення та протидії кіберзагрозам, а також боротьби з дезінформацією та пропагандою.
4. Підтримка ветеранів та їхніх сімей: Волонтери можуть надавати різноманітну допомогу ветеранам війни та їхнім сім'ям, включаючи психологічну підтримку, соціальну інтеграцію, юридичні консультації та допомогу у працевлаштуванні.

Волонтерська допомога у сфері оборони може здійснюватися як безпосередньо на місцях конфліктів або військових операцій, так і віддалено, наприклад, через надання онлайн-консультацій, аналітичної підтримки або кібербезпеки.

Інформаційна безпека є критично важливою для захисту важливих даних, систем та інфраструктури від кіберзагроз, таких як хакерські атаки, шпигунство, саботаж та розповсюдження дезінформації. У цій сфері волонтери можуть відігравати різноманітні ролі, серед яких:

1. Виявлення та реагування на кіберінциденти: Волонтери з навичками в галузі кібербезпеки можуть допомагати у виявленні, аналізі та реагуванні на кібератаки, надаючи свої знання та досвід для забезпечення безперервності критично важливих систем та мінімізації збитків.
2. Тестування на проникнення та аудит безпеки: Волонтери можуть проводити тести на проникнення та аудити безпеки для виявлення вразливостей у системах та мережах, надаючи рекомендації щодо вдосконалення заходів безпеки.
3. Розробка та вдосконалення безпечного програмного забезпечення: Волонтери-розробники програмного забезпечення можуть брати участь у створенні безпечних та надійних додатків, а також у вдосконаленні існуючих програм з метою підвищення їх стійкості до кібератак.
4. Підвищення обізнаності та навчання: Волонтери можуть організовувати навчальні програми, семінари та кампанії з підвищення обізнаності щодо кібербезпеки, навчаючи як фахівців, так і широку громадськість основам безпечного використання інформаційних технологій.
5. Аналіз даних та боротьба з дезінформацією: Волонтери з навичками в галузі аналітики даних та інформаційної безпеки можуть брати участь у виявленні та протидії кампаніям з розповсюдження дезінформації та пропаганди, які можуть загрожувати національній безпеці та демократичним процесам.

Волонтерська допомога у сфері інформаційної безпеки може надходити від IT-професіоналів, етичних хакерів, аналітиків даних, фахівців з кібербезпеки, а також від небайдужих громадян, які бажають зробити свій внесок у захист критично важливої інформації та систем.

Хоча волонтерська допомога у сферах оборони та інформаційної безпеки може бути надзвичайно цінною, вона також пов'язана з певними викликами та ризиками, які необхідно враховувати.

1. **Безпека та конфіденційність:** Оскільки волонтери можуть мати доступ до конфіденційної чи delicate інформації, важливо забезпечити належні заходи безпеки та конфіденційності. Це може включати ретельну перевірку волонтерів, обмеження доступу, захист даних та підписання угод про нерозголошення.
2. **Координація та контроль:** Залучення великої кількості волонтерів з різним досвідом та навичками може створити виклики для ефективної координації та контролю їхньої діяльності. Важливо мати чіткі протоколи, процеси та ієрархію управління, щоб забезпечити злагоджену роботу волонтерів та уникнути неузгодженості або конфліктів.
3. **Навчання та акредитація:** Залежно від завдань, волонтери можуть потребувати спеціалізованої підготовки та акредитації для забезпечення належного рівня компетенції та дотримання стандартів безпеки. Це може бути часозатратним та дорогим процесом для організацій, що залучають волонтерів.
4. **Довгостроковість та стабільність:** Волонтерська діяльність часто має тимчасовий характер, що може створювати проблеми з забезпеченням довгострокової стабільності та наступності зусиль. Організації повинні розробляти стратегії для утримання та залучення нових волонтерів, а також забезпечувати належну передачу знань та досвіду.
5. **Відповідальність та юридичні питання:** У разі помилок, інцидентів або порушень безпеки, пов'язаних з діяльністю волонтерів, можуть виникнути юридичні наслідки та питання відповідальності. Необхідно чітко визначити обов'язки та відповідальність волонтерів, а також забезпечити належне страхування та правовий захист.
6. **Небезпека зловживань та шкідливої діяльності:** Залучення волонтерів до сфер оборони та інформаційної безпеки може також створювати ризики зловживань та шкідливої діяльності, особливо якщо волонтери мають доступ до чутливої інформації або систем. Необхідно

забезпечити ретельний відбір, моніторинг та контроль волонтерів для мінімізації таких ризиків.

Для ефективного залучення волонтерів до сфер оборони та інформаційної безпеки необхідне ретельне планування, розробка чітких політик та процедур, забезпечення належної підготовки та ресурсів, а також тісна співпраця між волонтерськими організаціями, державними органами та професійними установами у цих галузях.

Крім того, важливо створити сприятливе правове та регуляторне середовище, яке захищає права та інтереси волонтерів, а також забезпечує їх належну відповідальність та підзвітність. Це може включати розробку спеціальних законів, норм та стандартів для регулювання волонтерської діяльності у сферах оборони та інформаційної безпеки.

Загалом, волонтерська допомога у цих критично важливих сферах може стати потужним інструментом для підвищення стійкості та безпеки суспільства, доповнюючи зусилля професійних організацій та державних структур. Проте для максимізації її переваг та мінімізації ризиків необхідне ретельне планування, координація та ефективне управління волонтерськими зусиллями.

Крім того, волонтери беруть активну участь у наданні гуманітарної допомоги військовослужбовцям та їхнім родинам. Вони забезпечують постраждалих продуктами харчування, засобами гігієни, медикаментами та іншими необхідними речами. Також волонтери допомагають у евакуації поранених, наданні першої медичної допомоги та психологічної підтримки.

Важливим аспектом волонтерської діяльності в оборонній сфері є сприяння реабілітації та реінтеграції військовослужбовців після повернення з фронту. Волонтери беруть участь у проектах з адаптації ветеранів до цивільного життя, надаючи їм психологічну, соціальну та професійну підтримку. [2]

Окрім прямої допомоги військовим, волонтери також сприяють зміцненню обороноздатності України через інформаційну та просвітницьку

роботу. Вони поширюють достовірну інформацію про ситуацію на фронті, роз'яснюють важливість національної безпеки та мобілізують громадську підтримку зусиль з відсічі російській агресії.

У сфері інформаційної безпеки волонтерський рух відіграє критично важливу роль у протидії дезінформації, пропаганді та кібератакам, здійснюваним російськими спецслужбами. Волонтери беруть участь у виявленні та спростуванні фейків та маніпулятивного контенту, поширюваного ворожими джерелами з метою дестабілізації ситуації в Україні.

Одним із ключових напрямків діяльності волонтерів в інформаційній сфері є моніторинг та аналіз російської пропаганди та дезінформації. Вони ретельно відстежують та вивчають контент, що поширюється через російські державні ЗМІ, соціальні мережі та інші канали, виявляючи маніпулятивні наративи та неправдиву інформацію. [1]

На основі своїх досліджень волонтери створюють контрнативи та розповсюджують їх через власні інформаційні ресурси, соціальні мережі та співпрацю з традиційними ЗМІ. Їхня мета – своєчасно спростовувати фейки, роз'яснювати справжню ситуацію та нейтралізувати вплив ворожої пропаганди на суспільну свідомість.

Окрім протидії дезінформації, волонтери також беруть участь у кібербезпековій діяльності, допомагаючи виявляти та нейтралізувати російські кібератаки та хакерські угруповання. Вони співпрацюють з державними структурами та експертами в галузі кібербезпеки, обмінюючись інформацією та аналізом для захисту критичної інфраструктури та інформаційних систем України.

Волонтери також відіграють важливу роль у підвищенні обізнаності громадськості з питань інформаційної безпеки. Вони проводять навчальні семінари, розробляють інформаційні матеріали та поширюють кращі практики захисту від кібератак, дезінформації та маніпуляцій в інформаційному просторі.

Однак, незважаючи на значний внесок волонтерів у зміцнення оборони та інформаційної безпеки України, їхня діяльність стикається з низкою викликів і обмежень. Серед основних проблем можна виділити:

1. Недостатнє фінансування та ресурсне забезпечення волонтерських ініціатив у цій сфері.
2. Відсутність чіткої координації та стандартизації між різними волонтерськими групами, що може призводити до дублювання зусиль або неефективного розподілу ресурсів.
3. Ризики для безпеки волонтерів, які беруть участь у діяльності, пов'язаній з воєнним конфліктом або протидією кібератакам.
4. Брак спеціалізованих знань та експертизи у деяких волонтерів, що може знижувати якість їхньої роботи в технічно складних сферах.
5. Юридичні та регуляторні обмеження, що можуть ускладнювати певні аспекти діяльності волонтерів у сфері безпеки.

Для подолання цих викликів і максимізації внеску волонтерів у зміцнення оборони та інформаційної безпеки України необхідно вжити низку заходів:

1. Розробка державних програм підтримки та фінансування волонтерських ініціатив у цих сферах.
2. Створення ефективних механізмів координації та обміну інформацією між волонтерськими групами, державними структурами та експертами.
3. Запровадження системи навчання та підвищення кваліфікації для волонтерів, які працюють у технічно складних сферах.
4. Забезпечення належного рівня безпеки та захисту для волонтерів, які беруть участь у діяльності, пов'язаній з ризиками.

Підсумовуючи, волонтерський рух відіграє критично важливу роль у підтримці обороноздатності та інформаційної безпеки України.

РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

3.1. Розвиток волонтерської інфраструктури

Волонтерська діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні соціальної, економічної та екологічної стійкості суспільства. Водночас ефективне функціонування волонтерського руху вимагає наявності відповідної інфраструктури, яка б полегшувала залучення, координацію та підтримку волонтерів. Розвиток волонтерської інфраструктури включає створення організаційних структур, законодавчої бази, ресурсних центрів, платформ для комунікації та співпраці, а також механізмів визнання та заохочення волонтерської діяльності. У цьому дослідженні ми розглянемо ключові аспекти розвитку волонтерської інфраструктури, її значення та вплив на сталий розвиток суспільства.

Організаційні структури є важливим елементом волонтерської інфраструктури. Вони забезпечують координацію, керівництво та підтримку волонтерської діяльності. Серед ключових організаційних структур можна виділити:

1. Волонтерські організації та центри: Ці організації спеціалізуються на залученні, навчанні та розміщенні волонтерів у відповідних проектах та ініціативах. Вони можуть бути місцевими, національними або міжнародними та охоплювати широкий спектр сфер діяльності.
2. Координаційні ради та мережі: Такі структури об'єднують різні волонтерські організації та зацікавлені сторони для полегшення обміну інформацією, ресурсами та передовим досвідом, а також для просування спільних ініціатив та політик.
3. Державні агентства та програми: Уряди можуть створювати спеціалізовані агентства або програми для підтримки та регулювання волонтерської діяльності на національному та місцевому рівнях.

4. Корпоративні волонтерські програми: Багато компаній заохочують своїх працівників брати участь у волонтерських проектах, створюючи внутрішні програми та забезпечуючи необхідну підтримку та ресурси.

Ефективні організаційні структури сприяють підвищенню видимості волонтерської діяльності, поліпшенню її координації та забезпеченню необхідних ресурсів. Вони також відіграють роль у встановленні стандартів та передових практик для волонтерського руху.

Належна законодавча база є ключовим елементом волонтерської інфраструктури, оскільки вона створює сприятливе правове середовище для розвитку волонтерства та захисту прав і інтересів волонтерів. Законодавчі акти можуть регулювати такі аспекти:

1. Визначення та статус волонтерів: Закони можуть чітко визначати, хто вважається волонтером, та встановлювати їхній правовий статус, права та обов'язки.
2. Податкові стимули та пільги: Введення податкових пільг та стимулів для волонтерських організацій та індивідуальних волонтерів може заохочувати їхню діяльність.
3. Страхування та захист волонтерів: Законодавство може передбачати механізми страхування та захисту волонтерів на випадок нещасних випадків, травм або юридичної відповідальності під час їхньої діяльності.
4. Регулювання діяльності волонтерських організацій: Закони можуть встановлювати вимоги та стандарти для реєстрації, управління та звітності волонтерських організацій.
5. Визнання волонтерської діяльності: Законодавство може передбачати офіційне визнання та нагородження видатних волонтерів і організацій за їхній внесок.

Чітка законодавча база сприяє створенню сприятливого середовища для волонтерської діяльності, захищає права волонтерів та забезпечує прозорість і підзвітність волонтерських організацій.

Ресурсні центри та онлайн-платформи є важливими інструментами для полегшення залучення, комунікації та співпраці у волонтерському русі. Вони можуть включати:

1. Онлайн-платформи для пошуку волонтерських можливостей: Такі платформи дозволяють волонтерам знаходити актуальні проекти та ініціативи, відповідні їхнім інтересам та навичкам, а організаціям – залучати волонтерів.
2. Ресурсні центри для навчання та розвитку волонтерів: Ці центри надають волонтерам можливості для навчання, професійного розвитку та обміну досвідом. Вони можуть пропонувати тренінги, семінари, менторінг та консультації.
3. Інформаційні центри та бази даних: Такі ресурси забезпечують доступ до актуальної інформації, досліджень, передових практик та ресурсів, пов'язаних із волонтерською діяльністю.
4. Онлайн-спільноти та мережі для волонтерів: Соціальні медіа та онлайн-платформи дозволяють волонтерам з'єднуватися, обмінюватися ідеями, знаннями та досвідом, а також координувати свої зусилля.
5. Канали зв'язку та комунікації: Ефективні канали комунікації, такі як вебсайти, соціальні медіа, електронні бюлетені та мобільні додатки, допомагають поширювати інформацію про волонтерські можливості, досягнення та нагальні потреби.

Ресурсні центри та платформи відіграють ключову роль у полегшенні пошуку, залученні та взаємодії волонтерів, а також у забезпеченні їхнього професійного розвитку та обміну знаннями.

Протягом 2020-2023 років волонтерська інфраструктура України зазнала значних змін та розвитку. Цей період був позначений низкою викликів, таких як пандемія COVID-19, повномасштабна війна з Росією та гуманітарна криза. Однак, незважаючи на ці складні обставини, волонтерський рух в Україні продемонстрував свою життєздатність та

адаптивність, трансформуючись та розвиваючи нові форми організації та співпраці.

Одним із ключових напрямків розвитку волонтерської інфраструктури в Україні протягом 2020-2023 років став активний перехід у онлайн-простір. Волонтери почали активно використовувати соціальні мережі, месенджери та спеціалізовані онлайн-платформи для координації своєї діяльності, обміну інформацією та залучення нових учасників. Це дозволило ефективно мобілізувати ресурси та швидко реагувати на виклики в умовах карантинних обмежень та воєнного стану.

Таблиця 3. Приклади популярних онлайн-платформ та груп для волонтерської діяльності в Україні

Платформа/група	Опис
Платформа "Допомога єднає"	Координація гуманітарної допомоги для ВПО та постраждалих від війни
Група "Волонтери України" у Facebook	Обмін інформацією та організація волонтерських ініціатив
Чат-бот "Людина-людині"	Допомога у пошуку житла та працевлаштуванні для ВПО
Телеграм-канал "Волонтери переможуть"	Оперативне інформування про потреби на передовій та збір коштів

Окрім онлайн-простору, в Україні активно розвивалася мережа місцевих волонтерських центрів та ініціатив. Ці центри відігравали ключову роль у координації волонтерської діяльності на місцевому рівні, налагодженні співпраці з органами влади, бізнесом та громадськими організаціями, а також у проведенні навчальних заходів для волонтерів. [17, с. 120-123]

Таблиця 4. Приклади місцевих волонтерських центрів та ініціатив в Україні

Центр/ініціатива	Місто/регіон	Основні напрямки діяльності
"Волонтерський штаб"	Київ	Гуманітарна допомога, підтримка ВПО та військових
"Волонтерський рух Харкова"	Харків	Допомога постраждалим від війни, відновлення інфраструктури
"Волонтери Львова"	Львів	Підтримка ВПО, збір коштів та речей
"Волонтери Одеси"	Одеса	Допомога ВПО, благодійні акції

Протягом 2020-2023 років спостерігався активний розвиток міжсекторної співпраці у сфері волонтерства. Волонтерські організації почали тісно взаємодіяти з державними органами, бізнес-структурами, міжнародними організаціями та громадськими об'єднаннями. Така співпраця дозволила консолідувати ресурси, обмінюватися досвідом та більш ефективно вирішувати нагальні проблеми суспільства. [18, с. 128–131]

У зв'язку зі зростанням ролі волонтерства в Україні, постала необхідність у вдосконаленні законодавчої бази, що регулює волонтерську діяльність. Протягом 2020-2023 років були прийняті та внесені зміни до низки нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання питань волонтерської діяльності, її організації та фінансування. Зокрема, були внесені зміни до Закону України "Про волонтерську діяльність", що дозволило розширити можливості для залучення волонтерів та надання їм відповідних гарантій.

Ще одним важливим напрямком розвитку волонтерської інфраструктури в Україні стала підготовка та навчання волонтерів. Були

розроблені та впроваджені спеціалізовані навчальні програми, тренінги та курси, спрямовані на підвищення компетентності волонтерів у різних сферах діяльності. Це дозволило підвищити ефективність та якість волонтерської роботи, а також забезпечити належний рівень безпеки та захисту самих волонтерів під час виконання їхніх обов'язків. [16]

Протягом 2020-2023 років Україна активно розвивала міжнародну співпрацю у сфері волонтерства. Були налагоджені зв'язки з іноземними волонтерськими організаціями, міжнародними благодійними фондами та окремими волонтерами з різних країн світу. Ця співпраця дозволила залучити додаткові ресурси, обмінятися досвідом та краще інтегруватися в глобальний волонтерський рух.

Отже, протягом 2020-2023 років волонтерська інфраструктура України зазнала значного розвитку та трансформації. Були впроваджені нові форми організації та координації волонтерської діяльності, розширилася міжсекторна співпраця, вдосконалювалася законодавча база, розвивалися навчальні програми для волонтерів та налагоджувалася міжнародна співпраця. Ці зміни дозволили волонтерському руху в Україні ефективно відповісти на виклики, що постали перед суспільством, та зміцнити свою роль як важливого чинника соціально-економічного розвитку країни.

3.2. Форми та складові підвищення рівня підготовки волонтерів

Підвищення рівня підготовки волонтерів є одним із ключових факторів, що сприятиме ефективності та впливовості волонтерської діяльності в Україні. Правильно організована система навчання та професійного розвитку волонтерів дозволить їм набути необхідних знань, навичок і компетенцій для успішного виконання своїх завдань та досягнення максимальних результатів у різних сферах волонтерської роботи. [15]

Важливість підвищення рівня підготовки волонтерів обумовлена кількома ключовими причинами:

1. Забезпечення якості та професіоналізму волонтерської діяльності.
Належна підготовка волонтерів дозволяє їм діяти відповідно до встановлених стандартів, етичних норм та кращих практик, що підвищує ефективність їхньої роботи та сприяє позитивному іміджу волонтерського руху. [12, с. 108–109]
2. Розширення можливостей для залучення волонтерів до складних проектів і програм. Належний рівень знань і навичок дозволяє волонтерам брати участь у більш складних і технічно вимогливих ініціативах, таких як надання спеціалізованих послуг, реалізація проектів розвитку, участь у наукових дослідженнях тощо.
3. Підвищення безпеки волонтерів та забезпечення їхнього захисту.
Відповідна підготовка, зокрема з питань безпеки, допоможе волонтерам краще розуміти та мінімізувати ризики, пов'язані з їхньою діяльністю, особливо в умовах надзвичайних ситуацій або в небезпечних середовищах.
4. Сприяння розвитку волонтерської кар'єри та підвищення мотивації.
Можливість розвивати свої знання та навички в рамках волонтерської діяльності може стати потужним мотиватором для залучення та утримання волонтерів, а також сприяти їхньому професійному та особистісному зростанню.

Для підвищення рівня підготовки волонтерів в Україні необхідно створити комплексну систему, що охоплюватиме різні аспекти навчання та розвитку. Ця система може включати такі ключові елементи:

1. Базова підготовка волонтерів. Цей етап повинен забезпечити волонтерів основними знаннями та навичками, необхідними для ефективної роботи в різних сферах волонтерської діяльності. Базова підготовка може включати такі теми, як принципи волонтерства, комунікаційні навички, вирішення конфліктів, робота в команді тощо. [13, с. 33-38]

2. Спеціалізована підготовка. Залежно від сфери діяльності волонтерам буде потрібна більш поглиблена та конкретна підготовка. Це може включати професійні курси, тренінги, семінари або практичні стажування в таких галузях, як соціальна робота, охорона здоров'я, екологія, захист прав людини, надзвичайні ситуації тощо.
3. Розвиток лідерських навичок. Для волонтерів, які прагнуть зайняти керівні позиції в організаціях або очолювати проекти, важливо забезпечити навчання з питань лідерства, управління проектами, стратегічного планування, мотивації команди та інших відповідних тем.
4. Навчання тренерів та менторів. Для забезпечення сталості та масштабності системи підготовки волонтерів необхідно сформувати команду досвідчених тренерів та менторів, які зможуть передавати свої знання та досвід іншим волонтерам. [14, с. 138–141]
5. Онлайн-навчання та дистанційні програми. Використання цифрових технологій та онлайн-платформ дозволить розширити доступ до навчальних ресурсів для волонтерів з різних регіонів України та забезпечити гнучкість у процесі навчання.
6. Обмін досвідом та кращими практиками. Створення можливостей для обміну досвідом між волонтерами, участь у конференціях, семінарах та мережових заходах сприятиме поширенню інновацій та кращих практик у волонтерському середовищі.
7. Визнання та сертифікація. Система визнання та сертифікації набутих волонтерами знань і навичок допоможе підвищити мотивацію та забезпечити визнання їхніх досягнень у професійному та академічному середовищі.

Реалізація комплексної системи підвищення рівня підготовки волонтерів в Україні вимагатиме залучення різних зацікавлених сторін, таких як волонтерські організації, освітні установи, державні органи, міжнародні організації та приватний сектор. Необхідно буде розробити відповідні

навчальні програми, забезпечити фінансування, створити належну інфраструктуру для навчання та залучити кваліфікованих викладачів і тренерів.

Важливо також забезпечити систематичний моніторинг та оцінювання ефективності заходів з підвищення рівня підготовки волонтерів, регулярно переглядаючи та оновлюючи навчальні програми відповідно до змін у волонтерській діяльності та потреб суспільства.

Підсумовуючи, підвищення рівня підготовки волонтерів є вкрай важливим для забезпечення якості, ефективності та впливовості волонтерської діяльності в Україні. Створення комплексної системи навчання та розвитку волонтерів дозволить їм набути необхідних знань, навичок і компетенцій для успішного виконання своїх завдань, сприятиме підвищенню безпеки та мотивації волонтерів, а також розширить можливості для їхньої участі в складних проектах та ініціативах. Це, в свою чергу, посилить внесок волонтерського руху в розвиток українського суспільства та досягнення цілей сталого розвитку.

3.3. Пріоритетні напрями забезпечення державної підтримки розвитку волонтерського руху в Україні

Забезпечення державної підтримки волонтерського руху в Україні є важливим чинником для подальшого зміцнення та розвитку волонтерської діяльності як потужної рушійної сили позитивних змін і соціального прогресу в суспільстві. Державна політика відіграє ключову роль у створенні сприятливих умов для волонтерської роботи, стимулюванні активності громадян та забезпеченні ефективної взаємодії між державними структурами та волонтерськими організаціями.

Необхідність державної підтримки волонтерського руху зумовлена низкою важливих факторів:

1. Визнання внеску волонтерів у розвиток суспільства. Волонтерська діяльність є невід'ємною частиною громадянського суспільства та

відіграє важливу роль у вирішенні соціальних, гуманітарних, екологічних та інших проблем. Державна підтримка волонтерства є способом визнання та вшанування цього внеску.

2. Створення сприятливого правового та регуляторного середовища. Чітке правове регулювання волонтерської діяльності, зокрема визначення статусу волонтерів, їхніх прав та обов'язків, а також механізмів взаємодії з державними органами, є необхідною умовою для ефективного функціонування волонтерського руху.
3. Забезпечення ресурсної підтримки. Волонтерські організації часто стикаються з обмеженими ресурсами та фінансуванням. Державна підтримка у вигляді грантів, субсидій або інших форм фінансування може допомогти забезпечити сталість і розширити масштаб волонтерських ініціатив.
4. Розвиток інфраструктури та координації. Створення централізованих механізмів координації та обміну інформацією між волонтерськими організаціями, а також розбудова належної інфраструктури для їхньої діяльності, можуть посилити ефективність та вплив волонтерського руху.
5. Популяризація та заохочення волонтерства. Державні інформаційні кампанії та програми, спрямовані на просвітництво та підвищення обізнаності громадськості про цінність волонтерства, можуть стимулювати більшу залученість громадян та культуру волонтерства в суспільстві.

Для забезпечення ефективної державної підтримки волонтерського руху в Україні необхідно вжити низку заходів на різних рівнях:

1. Удосконалення законодавчої бази. Важливо розробити та прийняти спеціальне законодавство, яке визначатиме правовий статус волонтерської діяльності, права та обов'язки волонтерів, а також регулюватиме взаємодію між волонтерськими організаціями та державними установами.

2. Створення спеціалізованих структур та механізмів координації. Для ефективної взаємодії та координації зусиль між волонтерськими організаціями та державними органами доцільно створити спеціалізовані структури, такі як Національна рада з питань волонтерства або Координаційний центр волонтерських ініціатив.
3. Фінансова та ресурсна підтримка. Держава повинна передбачити відповідні бюджетні асигнування для фінансування волонтерських проектів та ініціатив, а також надання грантів та субсидій волонтерським організаціям. Крім того, важливо забезпечити доступ волонтерів до державної інфраструктури та ресурсів, таких як приміщення, транспорт, обладнання тощо.
4. Розвиток партнерства з приватним сектором. Держава може сприяти налагодженню партнерських відносин між волонтерськими організаціями та приватними компаніями, заохочуючи корпоративну соціальну відповідальність та підтримку волонтерських ініціатив.
5. Інформаційна та просвітницька діяльність. Державні інформаційні кампанії, освітні програми та заходи, спрямовані на популяризацію волонтерства та підвищення обізнаності громадськості про його цінність і значення, можуть сприяти формуванню культури волонтерства в суспільстві.
6. Визнання та заохочення волонтерів. Важливо запровадити систему нагород, відзнак та інших форм визнання для волонтерів, які зробили значний внесок у розвиток суспільства. Це може бути у вигляді державних нагород, стипендій, податкових пільг чи інших преференцій.
7. Моніторинг та оцінювання. Для забезпечення ефективності державної політики щодо підтримки волонтерства необхідно регулярно проводити моніторинг та оцінювання впливу вжитих заходів, збирати статистичні дані та аналізувати тенденції розвитку волонтерського руху.

Слід зазначити, що для успішної реалізації цих заходів необхідна тісна співпраця та координація зусиль між державними органами, волонтерськими організаціями, неурядовими організаціями, приватним сектором та експертним середовищем. Важливо забезпечити участь усіх зацікавлених сторін у процесі розробки політики та прийнятті рішень, що стосуються волонтерської діяльності.

Підсумовуючи, державна підтримка волонтерського руху в Україні є вкрай важливою для забезпечення його сталого розвитку та максимізації внеску в суспільство. Шляхом створення сприятливих правових, фінансових та інституційних умов, держава може заохотити більшу залученість громадян до волонтерської діяльності, підвищити ефективність волонтерських ініціатив та посилити їхній вплив на вирішення соціальних, гуманітарних та інших проблем. Ефективна державна політика у цій сфері є інвестицією в розбудову сильного та згуртованого громадянського суспільства, що є основою для стабільного та сталого розвитку України.

ВИСНОВКИ

Волонтерський рух в Україні відіграє значну роль у забезпеченні національної стійкості країни. Він є важливим елементом громадянського суспільства, який сприяє розвитку демократії, прав людини та особистісного росту громадян. Волонтерство стимулює активність громадян, зміцнює соціальну спільноту та сприяє вирішенню різноманітних соціальних проблем.

Волонтерський рух в Україні демонструє велику різноманітність форм та напрямків діяльності. Він охоплює такі сфери, як освіта, охорона здоров'я, екологія, культура, спорт, соціальний захист та інші. Волонтерство допомагає зміцнювати соціальну спільноту, розвивати громадянські навички та виховувати соціальну відповідальність.

Важливою складовою волонтерського руху в Україні є його внесок у зміцнення національної безпеки та стійкості країни. Волонтери активно беруть участь у захисті територіальної цілісності України, наданні допомоги військовим, біженцям та внутрішньо переміщеним особам, а також у просуванні української культури й ідентичності.

Але попри всі плюси діяльності волонтерства держава має ряд заходів для наших волонтерів для поліпшення результатів, а саме:

1. Удосконалення законодавчої бази.
2. Створення спеціалізованих структур та механізмів координації.
3. Фінансова та ресурсна підтримка. Держава повинна передбачити відповідні бюджетні асигнування для фінансування волонтерських проєктів та ініціатив, а також надання грантів та субсидій волонтерським організаціям.
4. Розвиток партнерства з приватним сектором.
5. Інформаційна та просвітницька діяльність.

6. Визнання та заохочення волонтерів.

7. Моніторинг та оцінювання.

Зауважимо, що для вдалого забезпечення цих заходів необхідна важливе партнерство між державними органами, волонтерськими організаціями, неурядовими організаціями, приватним сектором та експертним середовищем. Важливо забезпечити участь усіх зацікавлених сторін у процесі розробки політики та прийнятті рішень, що стосуються волонтерської діяльності.

Отже, державна підтримка волонтерського руху в Україні є необхідною для забезпечення його сталого розвитку та максимізації внеску в суспільство.

Висновок дипломної роботи полягає у тому, що волонтерський рух в Україні є важливим фактором забезпечення національної стійкості. Він відіграє значну роль у розвитку громадянського суспільства, зміцненні національної безпеки та підтримці демократичних цінностей. Для подальшого розвитку волонтерського руху в Україні необхідно створювати сприятливі умови для його діяльності, підтримувати та стимулювати громадянську активність, а також забезпечувати реалізацію прав і свобод волонтерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Аналіз українського волонтерства на основі методології нових соціальних рухів.

URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/analiz-ukrayinskoho-volonterstva-na-osnovi-metodolohiyi-novykh-sotsialnykh>

Божко Д. В. Становлення та розвиток правового інституту соціального забезпечення у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю. Право та інновації. 2015. № 3 (11). С. 108–114. С. 109.

Волонтерський рух в Україні та Європі / укл.: І. Фатафутдінова, М. Карп'юк. Івано-Франківськ, 2011.

URL: <https://lib.if.ua/publish2012/1349079357.html>

Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. – К. : НІСД, 2015. – 36 с. – URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf>

Волонтерський рух в Україні, Волонтерський рух в Україні 2014-2019.
URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=DOP&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=volonterskyj_rukh_v_ukrajini_2014_2019

Герасимчук Т. Ф. Національна стійкість як детермінанта європейської інтеграції України

URL: <https://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16440/1/Gerasymchuk%20Tamila%20Fedorivna.pdf>

Гнатовський М. М., Короткий Т. Р., Хендель В. Міжнародне гуманітарне право: довідник для журналістів: 2-ге вид., доповн. Одеса: Фенікс, 2015. 92 с.

Горелов Д. М., Корнієвський О. А. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf>

Горілий А. Г. Історія соціальної роботи: навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2004. 174 с. С. 6–7.

Кожухаренко Л. В. Волонтерський рух у світі й Україні: історія і сьогодення. Міжнародна науково-практична конференція «Волонтерський рух: історія, сучасність, перспективи» (Харків, 17–18 квітня 2015 р.). Харків, 2015. 160 с. С. 82–86. С. 83, 82.

Козак О. Доброчинність в Україні: до історії становлення та розвитку особистості (X ст. – перша половина XIX ст.). Гілея. 2016. 110(7). С. 22–32. С. 25–26.

Корнієвський О. А. Український волонтерський рух в умовах зовнішньої агресії. Почесні імена України — еліта держави. Київ: ВИД-ВО ЛОГОС УКРАЇНИ, 2023 [2024]. С.63-83.

Крулько Іван. Волонтерство в Україні: як підтримати і посилити мотивацію?

URL: <https://zn.ua/ukr/internal/volonterstvo-v-ukrayini-yak-pidtrimati-i-posiliti-motivaciyu-.html>

Мазій І. В. Історичні аспекти становлення волонтерської діяльності у соціальній та безпековій сфері в світі та Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1174>

Максимович М. В. Православні міські братства кінця XVI – першої половини XVII ст. крізь парадигму волонтерського руху (з історії становлення громадянського суспільства в Україні). Міжнародна науково-практична конференція «Волонтерський рух: історія, сучасність, перспективи» (Харків, 17–18 квітня 2015 р.). Харків, 2015. 160 с. С. 107–111. С. 108–109.

Моргай Л. Історія становлення соціальної роботи в Україні. Соціальна робота та соціальна освіта. 2019. № 2. С. 33–38. С. 34.

Немченко А. О. Благодійність в Київській Русі, як соціально-культурна засада розвитку благодійної діяльності в Україні. Вісник НТУУ “КПІ”.

Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. 2010. № 4 (8). С. 138–141. С. 139.

Паславська Ольга. Становлення та розвиток волонтерського руху в Україні (історико-правове дослідження).

URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18196/1/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E..pdf>

Про стан розвитку громадянського суспільства України в 2021 році та його зміни на початку 2022 року / 2.3. Загальнонаціональний волонтерський рух в умовах війни. – URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-11/stan_rozvytku_igs_na_site_22_11_22.pdf

Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища [Електронний ресурс] : монографія. – Київ : НІСД, 2022. – 456 с.

Рощина Л. О. Соціальна допомога на українських землях в Литовсько-Польську добу. Наука. Релігія. Суспільство. 2009. № 4. С. 117–123. С.120.

Ткаченко Ю. О. Роль держави у сфері соціального забезпечення: історичний екскурс. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 1. С. 128–131. С. 130.

Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / М.І. Михальченко (керівник) та ін. – К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2016. – 440 с.

Чупрій Л. Благодійництво у сфері збереження та популяризації історико-культурної спадщини. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. 2010. Вип. 20. С. 227–236. С. 229.

Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства в Україні. URL: <https://cedem.org.ua/direction-gromadyanske-suspilstvo/iniitsiatyva-sektoralnoyi-pidtrymky/>

Путівник з волонтерства в Україні: матеріал підготовлений ЦЕДЕМ в межах проєкту “Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства України”, що реалізується ІСАР Єднання у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) та Центром демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) грудень 2023 URL: <https://cedem.org.ua/news/putivnyk-z-volonterstva/>

Пресконференція громадського сектору щодо законопроекту про волонтерство URL: <https://cs.detector.media/ability/texts/184598/2021-10-11-11-zhovtnya-preskonferentsiya-gromadskogo-sektoru-shchodo-zakonoproiektu-pro-volonterstvo/>

Волонтерство за рік повномасштабної війни: матеріал створено у межах проєкту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», що реалізується ІСАР Єднання у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) та Центром демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/volonterstvo-za-rik-povnomasshtabnoyi-vijny-yak-nebajduzhi-gromadyany-formuyut-nadijnyj-tyl-dlya-zahysnykiv-ukrayiny/>

Ключові виклики для розвитку громадянського суспільства, 2020. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2020 році : матеріали. щоріч. доп. / [Корнієвський О., Сидоренко Д., Пеліванова Н. та ін.] ; за заг. ред. Ю. Тищенко, Ю. Каплан. – Київ : НІСД, 2021. – 116 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/klyuchovi-vyklyky-dlya-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-2020>

Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30 років та ключові аспекти 2021 року : матеріали. щоріч. доп. [Тищенко Ю. А., Литвиненко О. М., Каплан Ю. Б., Корнієвський О. А.] Київ : НІСД, 2021. – 112 с. URL <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analychni-dopovidi/stan-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-v-ukrayini-shlyakh>

Безпрецедентна консолідація українського громадянського суспільства у протидії російському вторгненню
[Ю.Тищенко;Ю.Каплан;О.Корнієвський;Н.Пеліванова] Київ : НІСД, квітень 2022. URL <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/bezpretsedentna-konsolidatsiya-ukrayinskoho-hromadyanskoho-suspilstva-u-protydyi>

Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 рр.)
[О. А. Корнієвський, О. Ю. Михайлова, О. Л. Валєвський, М. М. Карпенко] за редакцією В. Г. Потапенка, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан Київ : НІСД, 2023. – 91 с. URL <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analychni-dopovidi/stan-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-v-ukrayini-2022-2023-rr>